

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สื่อมวลชนเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในสังคมยุคปัจจุบัน โดยมีบทบาทและหน้าที่ในฐานะเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด และรายงานเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้กับสมาชิกในสังคม ดังนั้นสื่อมวลชนจึงเป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนภาพของสังคมได้ในแง่มุมหนึ่ง

ในอีกแง่มุมหนึ่งสื่อมวลชนยังเป็นกลไกในการถ่ายทอดค่านิยมต่าง ๆ โดยเฉพาะค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิง และผู้ชาย ซึ่งมีเนื้อหาแฝงเร้นที่หล่อหลอมให้ผู้รับสาร (Audience) ยอมรับความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ที่ไม่เท่าเทียมกันว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้อง โดยฐานะและอำนาจของผู้ชายเหนือผู้หญิงตลอดเวลา (กาญจนา แก้วเทพ, ม.ป.ป. : 17) ทั้งนี้เนื่องจากผู้ส่งสาร (Mass Communicator) ที่ทำหน้าที่ผลิตเนื้อหา ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ดังนั้นเนื้อหาที่ปรากฏออกมาจึงสะท้อนให้เห็นถึงแนวความคิด และความเชื่อที่เป็นของผู้ชาย

สำหรับเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชนนั้น จากการศึกษาเรื่องบทบาทของสตรีในหน้าหนังสือพิมพ์ ของรัชราพร นิรนาทวังสรณ์ (2529) พบว่า เนื้อหาข่าวเรื่องผู้หญิงที่ถูกนำมาเสนอในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ จะเป็นข่าวที่ผู้หญิงถูกทำร้าย โดยส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการถูกข่มขืนกระทำชำเราหรือถูกฆาตกรรม และจากผลของการศึกษานี้กาญจนา แก้วเทพ (2532 : 54) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า เป็นเหมือนภาพผู้หญิงในลักษณะที่ชอบได้รับความเจ็บปวดหรือทรมาน (Masochist) และนั่นก็คือเรื่องของผู้หญิงจะกลายมาเป็นข่าวในหน้าหนึ่งซึ่งถือกันว่ามีค่ามากกว่าหน้าอื่นได้ ก็ต่อเมื่อผู้หญิงถูกทำร้าย

ในส่วนของการรายงานข่าวข่มขืนกระทำชำเรา ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์นั้น สื่อมวลชนมักจะนำเสนอรายละเอียดของข่าวมากจนกระทั่งผู้รับสาร (ผู้ชาย) สามารถเรียนรู้วิธีที่จะข่มขืนกระทำชำเราผู้หญิงได้ และยังมีเนื้อหาที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเพราะความผิดของผู้หญิงเอง เนื่องจากถูกหลอกลวง หรือโง่เขลาจึงทำให้ถูกข่มขืนกระทำชำเรา

ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเป็นการสมควรแล้วที่ผู้หญิงจะต้องประสบกับเหตุการณ์เช่นนี้ โดยการรายงานข่าวนั้นไม่ได้สร้างให้เกิดการตระหนักถึงความรุนแรงทางเพศเลย แต่กลับเป็นการตอกย้ำอคติที่มีต่อผู้หญิง และยังทำให้ผู้รับสารโดยเฉพาะผู้ชายเฉยเมยต่ออาชญากรรมทางเพศที่เกิดขึ้น โดยที่ทักท้อว่า การข่มขืนกระทำชำเรา นั้นเป็นเหตุการณ์ประจำวันที่เกิดขึ้นตามปกติ (Siriporn Skrobanek and Mantana Ithinanthachai, 1986 : 4)

นอกจากนี้ เมื่อมีเหตุการณ์ข่มขืนกระทำชำเราเกิดขึ้นในสังคม หนังสือพิมพ์หลายฉบับยังช่วยกันประโคมข่าวเหตุการณ์พร้อมภาพถ่าย และลงชื่อบิดามารดา ที่อยู่ สถาบันการศึกษาหรือสถานที่ทำงานของผู้ถูกข่มขืน ถึงแม้ว่าผู้สื่อข่าวจะให้นามสมมติของผู้ถูกข่มขืนก็ตาม แต่ข้อมูลอื่น ๆ ล้วนเป็นข้อมูลจริงทั้งสิ้น นอกจากนี้ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ (เพศชาย) มักให้ความสำคัญกับประวัติส่วนตัวของผู้หญิงมากกว่าผู้ข่มขืน และผู้สื่อข่าวก็จะบรรยายถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นราวกับว่าได้เห็นด้วยตาของตนเอง ล้วนรูปถ่ายนั้นก็ต้องเน้นให้เห็นผู้ถูกข่มขืนชัดเจนที่สุด และยิ่งถ้าได้ภาพตอนกำลังเปลือยกายด้วยแล้วหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ จะรู้สึกภูมิใจมากกว่าฉบับอื่น ๆ (สุชีลา ตันชัยนันท์, 2528 : 5) การนำเสนอข่าวและภาพของผู้หญิงในด้านลบนี้ นับว่าเป็นการกระทำที่ไม่เคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้หญิงเลย (กาญจนา แก้วเทพ, ม.ป.ป. : 17)

ยิ่งไปกว่านั้นการตีพิมพ์ภาพโป๊เปลือยออกจากตาไม่เพียงเป็นการผิดศีลธรรมเท่านั้น แต่ยังต้องพิจารณาไปให้กว้างอีกว่า การนำเอาสิทธิระทุกส่วนของผู้หญิงมาตีแผ่เป็นเรื่องการแสดงอำนาจทางเพศที่เหนือกว่าของผู้ชาย (Political Power of Sexual Relation) (กาญจนา แก้วเทพ, 2534 : 9)

อย่างไรก็ตาม ในการนำเสนอข่าวข่มขืนกระทำชำเรา นั้น แทบจะไม่มีควมจำเป็นที่จะต้องลงภาพถ่ายของผู้ถูกข่มขืนในหน้าหนังสือพิมพ์ เพราะจะเกิดผลเสียหลายมากกว่าผลดี โดยเฉพาะต่อตัวผู้หญิงและครอบครัว การลงภาพผู้หญิงนั้นไม่ต่างไปจากการซ้ำเติมความทุกข์ให้เกิดกับผู้หญิงที่ถูกข่มเหงเหล่านั้น และยังมีผลทางอ้อมทำให้สถิติคดีข่มขืนกระทำชำเรา น้อยกว่าความเป็นจริง เนื่องจากมีผู้หญิงจำนวนมากที่อาย และไม่กล้าแจ้งความกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพราะกลัวตกเป็นข่าว (อลงกรณ์ พลบุตร, 2525 : 5)

* บุคลากรทั้งหมดของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมี 1,526 คน เป็นชาย 1,174 คน เป็นหญิง 352 คน โดยผู้สื่อข่าวอาชญากรรมเป็นผู้ชายทั้งหมด (ฝ่ายบุคคล สำนักงานหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2536)

ในการสะท้อนภาพของสังคมเกี่ยวกับเหตุการณ์ข่มขืนกระทำชำเรา นั้น มีเพียง ล้อมวลชนเท่านั้นที่ทำหน้าที่ในการรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้มวลชนได้รับรู้มากที่สุด ซึ่ง ถือได้ว่าเป็นการเตือนภัยอย่างหนึ่งให้กับสมาชิกในสังคม แต่ในการนำเสนอข่าวนั้น ล้อมวลชนกลับมักตีความ ไล่ลั่น ตลอดจนสร้างความหมายในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และ ถ่ายทอดเป็นสาร (Message) ผ่านสื่อให้กับผู้รับสาร อย่างไรก็ตามยังไม่มียานวิจัยใด ในสังคมไทยที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหา ที่ล้อมวลชนใช้ในการรายงานข่าวข่มขืน กระทำชำเรา

ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาโครงสร้าง ในการนำเสนอข่าวข่มขืน กระทำชำเราของล้อมวลชน โดยพิจารณาจากรูปแบบ และเนื้อหาของข่าวว่ามีโครงสร้าง ความหมาย และความเป็นจริงทางสังคมจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไร และในการ นำเสนอข่าวนั้น ล้อมวลชนได้ตอกย้ำ หรือถ่ายทอดอคติทางเพศไว้ด้วยหรือไม่ อย่างไร โดยศึกษากรณีข่าวที่นำเสนอในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2533 - มิถุนายน พ.ศ.2534 และกรณีข่าวที่เป็นข่าวใหญ่ในอดีต เพื่อพิจารณาเปรียบเทียบหรือเป็นการศึกษาถึงพัฒนาการ ของการนำเสนอข่าวว่า โครงสร้างในการนำเสนอข่าวช่วงปี พ.ศ.2533 - 2534 เปลี่ยนไปจากโครงสร้างในอดีตหรือไม่อย่างไร

ปัญหานำวิจัย

1. รูปแบบและเนื้อหา ที่ล้อมวลชนใช้ในการรายงานข่าวข่มขืนกระทำชำเราเป็น อย่างไร
2. ล้อมวลชนสร้างความหมายและความเป็นจริงทางสังคมที่มีต่อผู้ชาย (ผู้ข่มขืน) ผู้หญิง (ผู้ถูกข่มขืน) และเหตุการณ์ข่มขืนกระทำชำเราที่เกิดขึ้นอย่างไร
3. วิธีการนำเสนอข่าวข่มขืนกระทำชำเราของล้อมวลชน มีลักษณะตอกย้ำ หรือ ถ่ายทอดอคติทางเพศ ในสังคมที่ชายเป็นใหญ่หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและเนื้อหาที่สื่อมวลชนใช้ในการรายงานข่าวข่มขืนกระทำชำเรา
2. เพื่อศึกษาการสร้างความหมาย และความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชนที่มีต่อผู้ชาย (ผู้ข่มขืน) ผู้หญิง (ผู้ถูกข่มขืน) และเหตุการณ์ข่มขืนกระทำชำเรา
3. เพื่อศึกษาวิธีการนำเสนอข่าวข่มขืนกระทำชำเราของสื่อมวลชนว่า มีลักษณะตอกย้ำ หรือถ่ายทอดอคติทางเพศ ในสังคมที่ชายเป็นใหญ่หรือไม่ อย่างไร

ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น

1. สื่อมวลชนกำหนดโครงสร้าง ของการนำเสนอข่าวข่มขืนกระทำชำเราไว้อย่างเป็นระบบ (Systematic) มีแบบแผน (Pattern) และไม่เปลี่ยนแปลง
2. ในการนำเสนอข่าวข่มขืนกระทำชำเรา สื่อมวลชนได้ตอกย้ำหรือถ่ายทอดอคติทางเพศ โดยผู้หญิงอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าผู้ชาย ซึ่งสอดคล้องกับอุดมการณ์หลักของสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่

ขอบเขตของการศึกษา

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยแบ่งการศึกษากรณีข่าวข่มขืนกระทำชำเราออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. กรณีข่าวในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2533 - มิถุนายน 2534

ในการศึกษากรณีข่าวในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2533 - มิถุนายน พ.ศ.2534 ซึ่งรวมระยะเวลา 1 ปี นั้น ผู้วิจัยศึกษาข่าวที่นำเสนอทั้งในสื่อหนังสือพิมพ์และสื่อวิทยุโทรทัศน์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาเปรียบเทียบถึงรูปแบบและเนื้อหาของการรายงานข่าวระหว่างสื่อทั้ง 2 ประเภท ว่าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

สำหรับขอบเขตของการศึกษาข่าวในหนังสือพิมพ์ ผู้วิจัยเลือกศึกษาข่าวในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเท่านั้น เนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์ที่มักเลือกนำเสนอข่าวข่มขืนกระทำชำเราเป็นข่าวใหญ่ และในปัจจุบันยังเป็นหนังสือพิมพ์ที่มียอดพิมพ์สูงที่สุดในประเทศ* ซึ่งย่อมจะมีผลกระทบต่อผู้รับสารได้ในจำนวนมาก โดยศึกษาเฉพาะกรณีข่าวที่ปรากฏในหน้าหนึ่งหรือในคอลัมน์ "ข่าวลั่นทันโลก" ของหนังสือพิมพ์ฉบับกรอบหลัง 6 ดาว

ส่วนขอบเขตของการศึกษาข่าวในสื่อวิทยุโทรทัศน์นั้น ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะกรณีข่าวซึ่งมีทั้งบทข่าว (Script) และเทปภาพข่าว ที่นำเสนอทางสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เท่านั้น เนื่องจากในปัจจุบันสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 เป็นสถานีที่มีเครือข่าย และแพร่ภาพครอบคลุมพื้นที่ได้มากที่สุดของประเทศ

2. กรณีข่าวใหญ่ในอดีต

สำหรับการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับข่าวใหญ่ หรือข่าวที่อยู่ในความสนใจของประชาชน และหนังสือพิมพ์ในอดีตนั้น ผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์หัวหน้าข่าวอาชญากรรมของหนังสือพิมพ์ 6 ฉบับ คือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ แนวหน้า บ้านเมือง ข่าวสด และดาวสยาม โดยเลือกศึกษากฎหมายที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์เท่านั้น เนื่องจากยังคงมีหลักฐานเป็นข้อมูลเหลืออยู่ในปัจจุบัน และเลือกศึกษาเฉพาะกรณีข่าวที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เช่นเดียวกับกรณีข่าวในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2533 - มิถุนายน พ.ศ. 2534

ส่วนขอบเขตของการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวกับข่าวใหญ่ ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะข่าวที่ปรากฏในหน้าหนึ่ง ส่วนกรณีข่าวที่มีการนำเสนอทั้งในฉบับแรกและฉบับหลัง ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะข่าวที่ปรากฏในหน้าหนึ่งหรือในคอลัมน์ "ข่าวสดท้าย" ที่นำเสนอในฉบับหลัง 2 ดาว หรือในฉบับกรอบหลัง 6 ดาว โดยผู้วิจัยจะไม่ศึกษาข่าวลือ (Scoop) ซึ่งนำเสนออยู่ในหน้าหนึ่งด้วย เนื่องจากข่าวลือ มีรูปแบบและเนื้อหาในลักษณะที่แตกต่างไปจากการรายงานข่าวทั่วไป โดยเน้นเพียงการรายงานการสัมภาษณ์ผู้ข่มขืนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น

* หนังสือพิมพ์ไทยรัฐมียอดพิมพ์ประมาณวันละ 1.1 - 1.2 ล้านฉบับ (ยกเว้นวันออกสลากกินแบ่งรัฐบาล) (กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงาน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, สัมภาษณ์, 24 มีนาคม 2536)

นิยามคำศัพท์

ข่มขืนกระทำชำเรา (Rape) หมายถึง การทำให้อวัยวะเพศของชายล่วงล้ำเข้าไปในอวัยวะเพศของหญิงโดยหญิงมิได้สมัครใจ (คดีเต ณ นคร, 2532 : 190 -191)

ผู้ข่มขืน (Rapist) หมายถึง เพศชายที่ข่มขืนกระทำชำเราเพศหญิงโดยผู้ข่มขืนอาจฆ่าหรือทำร้ายร่างกายด้วยวิธีการอื่นใดจนเพศหญิงเสียชีวิต ตลอดจนอาจลักทรัพย์ไปด้วย ซึ่งผู้ข่มขืนนี้เป็นผู้ข่มขืนตามที่ปรากฏในข่าวหรือเป็นผู้ต้องลงสัย โดยยังไม่มีพยานหลักฐานยืนยันอย่างแน่ชัดว่าเป็นผู้กระทำผิดจริง

ผู้ถูกข่มขืน (Rape victim) หมายถึง เพศหญิงที่ถูกข่มขืนกระทำชำเราโดยผู้ถูกข่มขืนอาจถูกผู้ข่มขืนฆ่า หรือทำร้ายร่างกายด้วยวิธีการอื่นใดจนเสียชีวิต และอาจถูกผู้ข่มขืนลักทรัพย์ไปด้วย

ข่าวข่มขืนกระทำชำเรา (Rape News) หมายถึง ข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ข่มขืนกระทำชำเราที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และนำเสนอผ่านสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอโดยอ้างถึงผู้ข่มขืน ผู้ถูกข่มขืน หรือการติดตามสืบสวนสอบสวนหาตัวผู้ข่มขืนของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อที่จะจับกุมตัวมาลงโทษตามกฎหมาย

สถานที่เกิดเหตุ หมายถึง จุดที่เจ้าหน้าที่ตำรวจพบศพของผู้ถูกข่มขืน หรือสถานที่ที่เกิดการข่มขืนกระทำชำเรา

โครงสร้างของการรายงานข่าว หมายถึง รูปแบบ และเนื้อหาที่สื่อมวลชนใช้ในการรายงานข่าวข่มขืนกระทำชำเรา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้รู้ถึงรูปแบบและเนื้อหา ที่สื่อมวลชนใช้ในการรายงานข่าวข่มขืนกระทำชำเรา
2. ทำให้รู้ถึงการสร้างความหมาย และความเป็นจริงทางสังคมของสื่อมวลชนที่มีต่อผู้ชาย (ผู้ข่มขืน) ผู้หญิง (ผู้ถูกข่มขืน) และเหตุการณ์ข่มขืนกระทำชำเรา

3. ทำให้รู้ถึงวิธีการนำเสนอข่าวข่มขืนกระทำชำเราของสื่อมวลชนว่าได้ตอกย้ำหรือถ่ายทอดอคติทางเพศ โดยผู้หญิงอยู่ในฐานะที่ด้อยกว่าผู้ชาย ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับอุดมการณ์หลักของสังคมที่ชายเป็นใหญ่ หรือไม่อย่างไร

4. ทำให้ผู้รับสารได้ตระหนักถึงสารต่าง ๆ ที่สื่อมวลชนได้ถ่ายทอดผ่านสื่อในการนำเสนอข่าวข่มขืนกระทำชำเรา

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. กรณีข่าวข่มขืนกระทำชำเราที่เป็นข่าวใหญ่ในอดีต ซึ่งผู้วิจัยได้ข้อมูลมาจากการสัมภาษณ์หัวหน้าข่าวอาชญากรรม ของหนังสือพิมพ์ 6 ฉบับนั้น ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะกรณีที่หัวหน้าข่าวให้ข้อมูลซ้ำ ๆ กัน หรือเป็นข่าวที่ผู้วิจัยสามารถค้นหาตัวข่าวได้ และประเด็นหลักของการนำเสนอข่าวในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการข่มขืนกระทำชำเราเท่านั้น

2. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวข่มขืนกระทำชำเรา จากสถานีโทรทัศน์สี กองทัพบกช่อง 7 ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะข่าวที่มีทั้งบทข่าว และเทปภาพข่าว เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามธรรมชาติของสื่อ ที่มีทั้งภาพและเสียง

3. ในการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวข่มขืนกระทำชำเรา ผู้วิจัยวิเคราะห์จากเฉพาะข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ภายในขอบเขตของการศึกษาเท่านั้น